

У сфері правового виховання в перехідному суспільстві основними завданнями є: підвищення загальної моралі громадян, популяризація правових знань (у тому числі через засоби масової інформації), використання рольових ігор і практичних ситуацій, пробудження інтересу у населення до правових знань і підвищення їхньої доступності, застосування методів реклами і «public relations», розвиток сімейного правового виховання. Усе це є неможливим без науково обґрунтованої державної політики у сфері правового виховання, яка, на жаль, в Україні поки що відсутня. Тому для піднесення рівня правової культури громадян України насамперед потрібно виробити чітку державну політику у сфері правового виховання, системний, науковий підхід до проведення відповідних заходів, скоординувати всі зусилля державних органів у цьому процесі.

Важливо також повною мірою використовувати весь позитивний досвід, що був накопичений у нашій країні в минулі десятиліття. Причому використовувати цей досвід необхідно творчо, оскільки деякі питання правового виховання необхідно вирішувати на концептуально новій основі, виходячи із завдань нинішнього етапу розвитку України як суверенної держави, що прагне стати демократичною і правовою. При цьому слід пам'ятати і про те, що вирішення завдань з формування сучасної правової культури в перехідному суспільстві залежить не тільки від держави, а й від зусиль усієї громадськості, кожного громадянина країни.

Серед інших конкретних напрямів з формування правової культури в різних сферах життя перехідного суспільства можна виділити такі:

- у сфері загальнодержавної стратегії – спрямованість державної політики на захист інтересів особистості, вироблення єдиної правової політики, усіялке забезпечення добробуту громадян, найсуворіше дотримання Конституції і законів усіма державними органами;
- у сфері правотворчості – професіоналізація законодавчої діяльності, надання населенню права реальної законодавчої ініціативи, поширення знань у галузі юридичної техніки, широке публічне висвітлення законопроектної діяльності, посилення юридичної відповідальності за порушення прав і свобод громадян;
- у сфері громадянського суспільства і власної ініціативи – розвиток системи громадських організацій, активне відстоювання особистістю своїх прав, боротьба з будь-якими виявами беззаконня і сваволі та ін.

М. П. Требін, доктор філософських наук, професор

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Людство вступило у фазу формування інформаційного суспільства, для якого притаманним є використання інформаційно-комунікаційних технологій,

сучасних знань та інформації як найважливішого ресурсу життєдіяльності суспільства ХХІ ст. у політичній, економічній та соціальній сферах. Концепція інформаційного суспільства розроблялася тією чи іншою мірою такими зарубіжними авторами, як С. Алстром, Д. Белл, З. Бжезінський, К. Боулдінг, К. Бьорд, Н. Вінер, Б. Гейтс, Д. Гелд, Е. Гелнер, К. Гірц, Р. Йенсен, М. Кастельс, Е. Лемберг, Дж. Ліхтгайм, Г. Маклюен, Й. Масуда, Ф. Мехлап, А. Пшеворський, Д. Рісмен, М. Роуз, Т. Стоуньєр, Е. Тоффлер, Ф. Фукуяма та ін. Серед українських та російських науковців, що дослідили окремі аспекти функціонування інформаційного суспільства слід відзначити таких авторів, як Р. Абдєєв, С. Андрєєв, В. Андрущенко, І. Арістова, В. Бебик, Л. Березовець, В. Білоус, А. Гальчинський, О. Голобуцький, Г. Грачов, Л. Губерський, А. Данилін, О. Дубас, Т. Єршова, О. Зернецька, В. Іноземцев, С. Кащавцева, І. Коліушко, В. Коляденко, О. Литвиненко, С. Макаренко, Я. Підпригоршук, А. Ракітов, А. Ручка, О. Соснін та ін.

Сучасний інформаційний потік, що не має аналогу за силою впливу на світове співтовариство і характеризується всепроникністю, пов'язаний насамперед з небувалим розвитком ринку знакової продукції, появою нових інформаційних технологій, вдосконаленням і збільшенням кількості засобів масової комунікації. Постійне поглиблення і розширення цього процесу вимагають від людства невпинного пошуку шляхів запобігання можливим негативним наслідкам вторгнення інформації в структуру людської свідомості. Можливість такого вторгнення пов'язана з її ідеологічним, ціннісно-орієнтованим характером, здатністю до деформування духовного життя, загальнолюдської культури окремих суспільств і людства в цілому. Процес розвитку інформаційного суспільства сприяє підвищенню рівня політичної культури громадян та їх політичної активності. У цьому процесі значно посилюється і розширюється функція мас-медіа у формуванні відповідного рівня політичної культури та ідеології сучасного українського суспільства, впровадження в масову свідомість світоглядно орієнтованих оцінок явищ і фактів, зумовлених інформаційними процесами. В умовах розвитку інформаційного суспільства політична культура вперше в історії людства формується високотехнологічними інформаційними і комунікаційними засобами, що стали всепроникаючою культурною силою. Інформаційна революція змінює систему політичних цінностей, що неминує змінює саму природу нашого політичного світу. У цьому процесі утворюється розрив між інформаційною мережею і більшістю видів політичної діяльності та політичними акторами. Однак ні політичні актори, ні окремі види політичної діяльності не зникають. Зникає їх колишнє структурне значення в колі політики, що переходить у нову логіку інформаційного простору. Інформація миттєво поширюється в просторі, її можуть одночасно споживати різні політичні актори. З точки зору політичної мобілізації суспільства інформаційний ресурс має перевагу всеохопленості і одночасності впливу, що до інформаційної революції було прак-

тично нездійснено. Вперше в історії людства політична культура формується переважно електронними ЗМІ. Інформаційний простір забезпечує умови для участі громадян в ухваленні суспільно значущих рішень, а також визначає рівень доступності правової, політичної інформації для окремих осіб. Від того, наскільки розвинений інформаційний простір, значною мірою залежать і відкритість суспільного устрою для демократичних перетворень, і рівень політичної культури суспільства.

Які ж шляхи можна виокремити в розвитку політичної культури громадян України в умовах розбудови інформаційного суспільства? По-перше, потрібно підвищувати загальний культурний і освітній рівні громадян країни, тому що політична культура не обмежується лише сферою політичних відносин, вона пов'язана з усіма аспектами духовного життя суспільства: наукою, освітою, літературою, мистецтвом. Як своєрідне соціальне явище політична культура є складовою духовної культури, що надає останній світоглядну орієнтацію. По-друге, створення єдиної системи політичного знання для всіх верств населення з використанням можливостей ЗМІ, новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Як відомо, роль ЗМІ в сучасному світі надзвичайно велика, адже маркетомас-медіа називають «четвертою владою». Вони не просто інформують населення про процеси, що відбуваються у країні і світі, а й пропагують певні ідеї, погляди, вчення, політичні програми, впливають (прямо чи опосередковано) на суспільну думку. За допомогою об'єктивного розгляду політичних подій ЗМІ формують політично компетентних громадян, які можуть правильно орієнтуватись у складних суперечливих політичних процесах, ухвалювати відповідальні рішення. По-третє, формування цілісної системи політичної науки і освіти, що спирається на багатовікові традиції вітчизняної політичної думки і враховує сучасний стан розвитку світової політології. По-четверте, утвердження в суспільстві поваги до права і правопорядку, подолання правового нігілізму. До того ж, з боку як громадян, так і влади у справжній, а не декларованій правовій державі панує культ права. Політично розвинене суспільство розуміє, що міцний соціальний порядок важливіше за політичні амбіції. У суспільстві, де стабільність ладу спирається на демократичні закони і підтримку суспільства, неможливі хаос, анархія і громадянська війна. Політична культура має розвиватися в напрямі виховання почуття єдності суспільства зі своєю гамою інтересів і відносин, що підтримують громадянську злагоду. Отже, політичну культуру інформаційного суспільства можна сформувати лише шляхом перетворення суспільства на справді демократичне, яке надає можливість кожному громадянину вільно брати участь у політичному житті, створює належні умови для розвитку культури і освіти, дбає про духовний і моральний стан населення. Сучасна Україна потребує реалізації принципу політичного і культурного плюралізму. Тому політична культура інформаційного суспільства, яка формується в сучасній Україні, мусить бути культурою злагоди, громадянського миру, пошани до свобод і прав людини.